

Quatre retaules més de Josep Pujol

Josep Pujol i Juhí, nascut a Folgueroles l'any 1734 i mort a Sant Llorenç de Morunys el 1809, és un dels escultors barrocs més prolífics i amb més personalitat. La seva obra magna és el conjunt escultòric barroc tardà, amb elements rococó, de la capella de la Mare de Déu dels Colls (1773-1784) de l'església parroquial de Sant Llorenç de Morunys, que tot i que va ser mutilat l'any 1936 avui encara podem admirar. Era fill d'una nissaga d'escultors, que al llarg del segle XVIII van aixecar més d'una seixantena de retaules a la Catalunya central (1). Els Pujol escultors, els trobem documentats treballant a Osona i al Bages, però sobretot al Berguedà i al Solsonès; en ciutats, pobles i llogarrets com ara Castanyadell, Prats de Lluçanès, Taradell, Folgueroles, Vic, Cabrera, Cardona, Coaner, al santuari de Paller, Bagà, Malanyeu, Berga, Sagàs, Casserres, Montclar, Puig-reig, Montmajor, Serrateix, Sant Llorenç de Morunys, al santuari de Lord, Busa, Besora, la Selva, Navès, Matamargó ... i encara avui trobem documents inèdits que ens aporten raons per atribuir-los alguns retaules considerats anònims. (2) La història de l'art, però, no ha col·locat encara aquesta nissaga d'escultors al lloc que li pertoca. El retaule-cambril-capella de la Mare de Déu dels Colls, per exemple, que és la seva obra més significativa, no va ser reconeguda l'autoria de Josep Pujol fins fa pocs anys, quan l'any 1973 Manuel Segret i Riu, il·lustre piteu recentment traspassat, va divulgar el contracte de l'escultor amb la confraria de la Mare de Déu dels Colls (3). Fins aleshores hom atribuïa l'obra a Carles Morató i Brugaroles, l'escultor de Vic que féu el bonic retaule de la Mare de Déu del Miracle de Riner.

Amb el modest intent, doncs, d'ajudar a posar les coses al seu lloc hem en-

giponat aquest article sobre quatre retaules que afortunadament s'han conservat i que hom considera anònims o atribueix a altres escultors: (4) els de la Mare de Déu dels Àngels de Trasserra (avui de Santa Maria dels Prats d'Alcanar), i el de Sant Quintí Travil, sofragània de Capolat, els de Sant Miquel de Marçanyac i de Sant Martí de les Serres, del municipi de Navès, que cal afegir al còmput de l'obra dels Pujol.

El retaule de Trasserra de Capolat és un retaule inacabat; hi manca el daurat i en desconeixem la imatgeria si és que mai la va arribar a tenir. Si avui el conservem és gràcies a la perícia d'un amant de l'art, Joan Rosàs, de qui he rebut amablement bona part de la informació de què em valc per escriure aquestes ratlles.

Trasserra de Capolat és una masia superba que, si venim de Berga, trobem a l'esquerra de la carretera, abans d'arribar als plans de Travil. Fins fa uns anys comptava amb una capella avui desapareguda. A la llinda del portal hi havia una inscripció que deia «Joan Trasserra 1777» i al mig de la nau, davant de l'altar, hi havia unes lloses sepulcrales de pedra picada.

Quan Joan Rosàs, l'actual propietari del retaule, el va comprar els anys 70 del segle XX a Esteve Caus, els masovers feien servir l'ermita de llenyer de la casa. El retaule es trobava en molt mal estat. Era empolsinat i mig desballestat; al centre hi mancava la tela d'una pintura que va ser arrancada sense miraments durant la Guerra Civil (només hi havien deixat el bastidor) i possiblement, al malaguanyat retaule, li esperava una mala fi, tot i els temps pacífics que vivíem.

«Quan vaig tenir el retaule a casa –em co-

menta Joan Rosàs, per carta– em vaig adonar que encara hi havia un petit fragment de tela al capdamunt del quadre. S'hi veien els caps de dos angelets que sostenien una corona imperial. L'any 1984 vaig fer posar una nova tela al bastidor i pintar-hi uns motius que poguessin recordar la possible corona de la pintura original i vaig pensar que aquella corona corresponia probablement a la Mare de Déu. És per això que vaig encarregar al pintor de representar la visió de sant Jeroni, quan aquest pare de l'Església veu sant Joan que li mostra com el camí de salvació és Maria.

»Molts anys més tard un bon senyor em va voler donar un llibre com a record seu. Em va regalar els gravats de la lletania dels Klauber, els mateixos que va utilitzar en Josep Pujol per fer el retaule dels Colls. Un bon record! En arribar al Regina Angelorum em vaig adonar que a la part superior del gravat, els dos àngels, la posició de les dobles ales, la corona... tot es corresponia fil per randa amb el fragment de pintura de Trasserra. Però els meus benvolguts veïns, els pagesos d'Alcanar, ara ja se senten tan seva i tenen tanta estima a la Mare de Déu dels Prats, que els protegeix amorosa des del vell retaule, que no m'he vist capaç de canviar la pintura i fer reproduir el gravat dels Klauber».

Heus ací un primer argument per suposar que es tracta d'una obra de Josep Pujol, ja que tal com ha demostrat molt bé Mª Assumpta Roig i Torrentó, l'escultor del retaule de la capella de la Mare de Déu dels Colls va fer servir com a font d'inspiració un llibre de pietat de l'època, *Letania Lauretana de la Virgen Santísima, que compuso en latín Francisco Xavier Dornn y traduxo un devoto*, editat a València, en 1768, que conté 58 estampes, obra dels germans J. S i J. B. Klauber, dos mestres gravadors d'Ausburg, acompanyades d'una breu glossa per a

**Detalls de les columnes dels
retaules de Travil, Trasserra,
La Selva i les Serres.**

FOTO JOAN VILAMALA

cada una de les advocacions marianes (5).

És per això que, en aquest cas, deduïm que l'altar original de Trasserra era dedicat a la Mare de Déu dels Àngels.

Però hi ha més raons per creure que es tracta «d'un Pujol». Vegeu-ne les fotos. Observeu amb calma el retaule de Trasserra i el de Travil i compareu-los: columnes, plafons, volutes, coronament, ornamentació vegetal, la data als graons de la predel·la... tots dos són d'un rococó molt definit. S'hi observen un munt de coincidències que fan que puguem afirmar que són obra de Pujol. La més evident, la similitud de les columnes. A més, les columnes i els arquitraus són idèntics que les de l'altar major de Sant Climent de la Selva, començat l'any 1759 i acabat l'any 1777, –que sí que tenim documentat com a obra de Josep Pujol (6)–, i que les columnes d'altres retaules seus com ara, els retaules de santa Teresa (avui de sant Ramon) del santuari de Paller (1786), o els de sant Isidre i el de sant Miquel Arcàngel, (avui del Sagrat Cor) de Matamargó, que són de 1789. Tots tenen en comú les típiques «columnes Pujol». Com també les tenen els retaules de Marçanyach i de Sant Martí de les Serres, dos llogarrets del municipi de Navès (Solsonès), que pertanyen a la parròquia de Sant Climent de la Selva, i que mossèn Josep Armengou ja atribuïa als «escultors Pujol, de Morunys». (7) Opinió que a partir d'ara podem corroborar amb més convicció.

El retaule de Sant Miquel de Marçanyach és un retaule carregat d'imatgeria (i de pols), en mal estat de conservació,

que necessita urgentment una neteja. Al cos superior, al centre, en una fornícula hi ha la Mare de Déu de la Mercè amb el nen Jesús als braços. A la banda esquerra sant Pelegrí i a la dreta santa Llúcia. Els acompanyen dos angelets, un a cada banda. Al cos principal, damunt de la predel·la, s'aixequen quatre columnes aponcellades amb capitells corintis. Al centre, hi ha un sant Miquel Arcàngel (desproporcionat per a la fornícula que ocupa) vençant el dimoni amb espectacularitat barroca. Al seu costat sant Jaume i sant Mateu, i al mateix pis, als carrerons laterals, a l'esquerra, sant Joan Baptista, i a la nostra dreta, sant Antoni Abat. El frontal de l'altar en una tela duu la data de 1720, però en aquest cas l'any no ens serveix per datar el retaule, ja que es tracta del frontal aprofitat del retaule anterior.

Tenim documentat, però, que aquest retaule va ser fet entre 1750 i 1776, segons llegim al *Llibre de la confraria del Roser* :

«Nota del Gastat de la obra de la Iгла. de St. Miquel de Marsenyach des del any 1750 al primer de desembre de 1777 y es lo seguen: Primo ab sera y ornemens de la Iгла. 239 ll. 7 s. 4 d. Item ab la fusta per fer lo retaula: 31 ll. 12 s. Item Ab ayguacuit y claus per lo retaula 18 ll. 11 d. 4. Item fer la vida als escultos que han fet lo retaula de dit St Miquel á 6 s per quiscun cada dia que ha correspost 640 dias suma 192 ll. Item Jornals de un fuster y un Mestra 2 ll. Item Al Escultó per fer lo retaula de dit St. Miquel se li ha entregat lo preu en què era conseat qués 300 ll. Junt suma lo dit gastat la suma de 784 ll 10 s. 8.» (8)

Noti's que el document parla de «fer la vida als escultors», que són probablement Josep Pujol i Genís Solà, els mateixos que el dia 15 de novembre de 1769 trobem esmentats fent de testimonis davant de notari a Sant Llorenç de Morunys com a «escultores los dos de la Sagrera de Santa Maria de Folgueroles, obispado de Vique» (9). ¿I no fóra aleshores, i a partir d'aquesta obra, que els confreres dels Colls feren confiança a l'escultor de Folgueroles, que des de 1759 rondava per aquestes contrades? Les poques dades biogràfiques que tenim de Josep Pujol, d'abans de 1773, no aporten un gran currículum artístic. (10) I si la confraria de la Mare de Déu dels Colls li encarrega una obra de tal magnitud no és perquè coneixen la seva obra, feta uns anys abans?

El retaule de Sant Martí de les Serres és d'estructura més senzilla. L'emmarquen dues columnes aponcellades amb els arbotants idèntics que els de La Selva, Travil i Trasserra. Als costats hi observem ornaments rococós i al capdamunt dos flamarons, (que ens fan pensar en els del retaule de Sant Quintí de Travil). Una imatge desmesurada de sant Martí bisbe, inadequada per a la mida de la fornícula, (que fa pensar en el sant Agustí del retaule dels Colls) presideix el retaule. Al seu costat, hi ha dos relleus, un a cada banda. En un hi ha representat sant Martí compartint la clàmide amb el pobre i en l'altre sant Antoni Abat, amb el típic porquet, que posa a ratlla un dimoni tot bonifaci. Al centre, a dalt, en un tercer relleu, hi ha esculpit sant Lleir, bisbe, acompanyat de dos bous. Els tres

Llenyer de Trasserra en una fotografia de 1970.

FOTO JOAN VILAMALA

Retaule de la Mare de Déu dels Prats (1779).

FOTO JOAN VILAMALA

plafons omplen l'«horror vacui» amb un núvols daurats com els que observem en el retaule dels Colls.

Si ens fixem en la combinació de colors del daurat d'aquests dos retaules i els comparem amb el de Sant Climent tot-hom deduirà que van ser pintats pel mateix daurador. Els tres retaules que pertanyen a més a la mateixa parròquia de la Selva no els haurien encarregat al mateix escultor, Josep Pujol?

Les dades biogràfiques que tenim s'avenen prou bé, i de trets estilístics no en manquen per sospitar-ho, si comparem els cinc retaules veïns de Trasserra, Travil, la Selva, les Serres i Marsenyac. Tots cinc retaules tenen les típiques columnes aponcellades i amb anell, «columnes Pujol», i els arquitrans són molt semblants. Si comparem els marcs centrals del retaule de Sant Climent de la Selva i els marcs dels dos relleus laterals del de Sant Martí de les Serres amb el de Trasserra veurem que tenen la mateixa forma. Observeu, a la part superior del retaule de Sant Martí, els flamarons i compareu-los amb els de Taravil; llevat del color, són idèntics i fins i tot, encara que més discrets, fan pensar en els que observem a la part superior del retaule de Marçanyac...

Però tornem al retaule de la Mare de Déu del Àngels de Trasserra i llegim el que ens diu Joan Rosàs: «Ja fa molts anys, mentre contemplava la capella de la Mare de Déu dels Colls a Sant Llorenç de Morunys, vaig veure que les dues columnes que emmarcaven la part central del retaule, avui desapareguda, eren idèntiques que

les de Trasserra. Mirant amb més atenció em va estranyar que també fossin idèntics els arquitrans bombats que corren per sobre d'aquestes columnes i les cornises que els rematen. Però la meua sorpresa va esdevenir incredulitat en comprendre que fins i tot eren idèntics el perlejat i les fulles d'acant que queden gairebé ocults darrere els capitells d'aquestes columnes. Parant més atenció van anar apareixent similituds en motllures, cornises, motius decoratius... Em va estranyar, aleshores, que la mesa de l'altar fos diferent, fins que vaig saber que la dels Colls no formava part del conjunt, sinó que era aprofitada del retaule anterior. Buscant una foto antiga vaig comprendre que la destrucció de la façana del cambril del retaule dels Colls va desorganitzar l'espai, el va fer confós, li va trencar l'equilibri. Hi falta aquesta peça indispensable sense la qual no hi ha retaule, només hi ha decoració dels murs de la capella i l'amuntegament de les figures del cambril que envoltaven la imatge i que ara queden a la vista de la capella. Quan el conjunt dels Colls era sencer lligava perfectament amb la decoració de Trasserra, on només hi ha arquitectura, rocalla i motius vegetals, sense ni una sola imatge. En Josep Pujol no era un pessebrista garapinyat. Era un gran tallista i, a més, un bon arquitecte amb una clara concepció de l'espai i de la composició.»

I afegeix, referint-se a l'altar Trasserra i amb la intenció de rescabalar l'escultor dels Colls: «No hi ha en aquesta tipologia de retaules res dels tradicionals retaules narratius barrocs, plens d'històries en relleu sense jerarquització dins el conjunt. Al contrari, aquí tenim un gran tema central al

qual el retaule serveix d'emmarcament. És un concepte totalment modern que no permet classificar Josep Pujol com a escultor anacrònic. Si es contempla el conjunt de l'obra realitzada en aquests anys, es veu un escultor amb uns criteris artístics que potser no són innovadors però són molt correctes i denoten una clara personalitat artística.»

Rosàs, però, com a bon historiador que és, ha fet un pas més. S'ha documentat amb l'arxiu notarial de Berga, i em fa saber que Joan Trasserra, l'any 1779, el mateix any que manava fer el retaule, va morir, i que tenia un germà prevere, Mn. Josep Trasserra, a la comunitat de la parroquial de Berga. Que un altre germà, Quintí Trasserra, casat amb Esperança Alzina, era sastre de la mateixa ciutat. Que un altre Trasserra, Mn. Jaume l'any 1777 ja era mort, i que l'any 1781 també eren capellans Francesc Serra i Trasserra i Jaume Trasserra. I encara, que consta com a capellà un altre parent, mossèn Quintí Vatllaura i Trasserra, rector de Fígols (on hi ha un altre retaule atribuïble als Pujol, el de santa Cecília). Els Trasserra, parroquians de la sufragània de Sant Quintí de Travil, eren doncs una família acomodada, amb un estret contacte amb la clerecia, cosa que explicaria l'interès per fer construir i decorar la capella a la seva casa pairal, on més d'un d'aquests personatges probablement hi va ser enterrat i tot.

Però, a més, sabem que existia una estreta relació entre els Trasserra i els franciscans de Berga. Quintí Trasserra, sastre de Berga va tenir un fill, també

sastre, casat amb Eulària Cluet. Aquesta Eulària l'any 1776 tenia dos germans, un oncle i un nebot que eren capellans, i en el seu testament manava que al seu enterrament hi anessin els franciscans de Berga. I el seu marit, anomenat Quintí Trasserra i Alzina, en fer testament l'any 1780 manava igualment l'assistència dels franciscans al seu enterrament.

Voleu més coincidències? És evident que els Trasserra coneixien Josep Pujol i s'hi relacionaven. Ja l'any 1777, el mateix any que l'escultor pacta amb els franciscans el contracte per fer el retaule major del convent de Sant Francesc de Berga, trobem l'escultor de Folgueroles, com encara l'anomena el document, treballant en el retaule major de Sant Climent de la Selva, un paratge no llunyà de Travil. Ara, a partir d'aquest any, 1777, quan els Pujol treballen a Berga, mentre van i vénen de Sant Llorenç, tenen una bona ocasió per acabar de lligar caps amb els Trasserra, i si cal, aquests saben on trobar els escultors Pujol, ja que fan estada al convent dels franciscans, com podem llegir en el contracte per a la construcció del retaule major de Sant Francesc de Berga:

«5. Que lo Convent queda obligat a fer la vida a dit Sr. Joseph Pujol, y a sos oficials escultors, quedant també a compte del convent tots los materials necessaris per dit Retaulo. [...] 7. Se obliga dit Sr. Joseph Pujol, ab son fill Sagimon Pujol, a concloure la obra del expressat Retaulo, en lo termini de dos anys...» (11).

De tot això no és difícil deduir que Josep Pujol i el seu fill Segimon, un cop acabat el retaule de Sant Francesc tiraren endavant els compromisos pactats amb els Trasserra i feren els dos retaules el mateix any, 1779.

El retaule de Sant Quintí de Travil tingué millor sort. Encara avui el podem contemplar bo i acabat. El de Trasserra, en morir el seu promotor l'obra es va aturar, mai no va ser daurat i amb els anys va quedar abandonat a la sort de la història. Avui, però, gràcies al bon saber fer de Joan Rosàs, encara el podem admirar a Alcanar, a l'ermita de la Mare de Déu dels Prats.

En conclusió: Per l'estil de cada obra, pel veïnatge, per les dates en què es van construir aquests retaules, per les dades biogràfiques que tenim, pels noms i fets que apareixen en els documents, tot delata una estreta relació que ens duu a afirmar que tot i que no

Retaule de Sant Quintí de Travil (1779)

FOTO JOAN VILAMALA

més tenim documentat com a tal el de Sant Climent de la Selva, els retaules de Marsenyac, de les Serres, de Trasserra de Capolat i de Travil també són obra de Josep Pujol, «escultor de Folgueroles», que amb els anys va passar a ser «l'escultor de Morunys».

Un cop traslladat a Sant Llorenç, Josep Pujol va poder veure com l'ofici familiar, que havia après a Folgueroles, de mà del seu oncle Francesc i del seu avi Segimon Pujol, perquè el seu pare va morir quan ell tot just tenia 11 anys, perdurava en la quarta generació. Els seus fills, nascuts a Folgueroles, Segimon, Francesc i Josep, Pujol i Santaló, col·laboraren assíduament amb ell i executaren també individualment diverses obres, d'estil neoclàssic, a Cardona, a Sant Pere de Matamargó, al santuari de Cabrera, a Puigcerdà, a Navès.... I encara, els seus néts Josep Pujol i Galí, fins l'any 1823, i Josep Pujol i Llobet, fins el 1876, mantingueren l'ofici familiar a sant Llorenç de Morunys.

Afortunadament, quan ja havíem redactat aquest article hem vist confirmada la nostra hipòtesi, ja que a l'Arxiu Diocesà de Solsona hem localitzat en el *llibre de l'obra* un document on diu ben clar: «Nota del que se ha gastat per la Iglesia de Sant Martí de las Serras de esta pa-

rrroquial Iglesia de sant Clement de la Selva comensant est any 1763, lo cobrat de dita Iglesia consta en lo folio 3 de est present llibre : [...] Vuy die 10 de desembre de 1775 se ha pagat lo Escultor com consta ab son recibo lo fer lo altar de dita Iglesia de Sant Martí qui era Joseph Pujol, se li ha entregat la cantitat de 125 ll. que era lo concertat. Item lo anar a buscar lo retaula, set jornals de Mestra, guix y altrás cosas que se han ofert ha valgut 6 lliuras dich 6 ll.» (12) A partir d'aquí, doncs confirmem que es tracta d'un "Pujol" de 1775 i a més, que va ser daurat l'any 1794 (13).

Notes

- (1) VILAMALA, Joan L'obra dels Pujol. Ed. Farell, 2001
- (2) Elisenda Asturiol, molt amablement, m'ha fet saber fa uns dies que a l'Arxiu parroquial de Centelles ha trobat les anotacions següents: AP G-P/1/1 Llibre de administracions de la parroquial iglésia de Santa Coloma de Centelles en que se notaran per son orde las elecciones de administradores, los comptes de entrada y exida y las demes cosas tocants a quiscuna de las Administraciones respective. Comensant en lo any 1751 Despeses 1750-1751 "It al escultor de Folgarolas a bon compte el que se li esta divent el treball lo retaule de Sant Llop 6 ll." Despeses 1753-1754: " It al escultor de Folgarolas a compliment del retaule de S. Llop 12 ll." L'escultor de Folgueroles, per antonomàsia, d'aquests anys era Segimon Pujol, l'avi de Josep, que va morir l'any 1759. I també, que Josep Pujol i Llobet va fer l'altar major de l'església parroquial de Riner l'any 1846. ADS Arxiu Parroquial Riner. Llibre d'obra 6 (17) 1698-1885. Full solt: Àpoca de Josep Pujol escultor: «tinch rebut de Isidro Vendrell cuarenta duros quals son per part de paga per lo retaula major de Rine. son 40 duros. Sant Llorens de Morunys als 15 juliol 1846»
- (3) SEGRET I RIU, Manuel i ROIG I TORRENTÓ, M. Assumpta L'altar dels Colls. Parròquia de Sant Llorenç de Morunys (1984)
- (4) BACH Antoni. Notes històriques de la parròquia de Sant Climent de La Selva i els seus entorns. Ed. Parròquia de Sant Cristòfol de Terrassa, 2a. edició, 1992, p. 25 «Tant l'altar de Sant Martí com el de Marsenyac, molt més gran i ornamentat, porten l'empremta del mateix escultor, que bé podria haver estat Carles Morató o un altre de la seva escola, com el del retaule del Miracle.» p. 30 «S'hi [A Marsenyac] conserven cinc altars: l'altar major, d'estil barroc, gran, adornat amb belles imatges i relleus, presidit per la gran imatge de Sant Miquel amb el dimoni sota els peus. Per la semblança que té amb el del Miracle, jo diria que fou obra de Carles Morató.»
- (5) Vegi's ROIG I TORRENTÓ, M. Assumpta L'altar dels Colls Op.cit. p. 185 i ss. (1984)
- (6) ADS La Selva, 10, p.191. Pel que sembla a partir del Llibre de l'obra aquest retaule va ser plantat l'any 1759 i Josep Pujol no el va acabar fins a 1777. En el f.189 llegim : «Item de Joan Fornell pagés vuy dia 5 de Mars de 1765 ha cobrat dita obra 12 ll. quals avia promes dit Fornell a dita obra lo any 1759 per ferse lo Retau-

la de Sant Clement son 12 ll. Item vuy die 3 de matg de 1766 ha cobrat dita obra de Joan Espunyà pages la quantitat de dotsa lliuras que avia promes per lo retaule de Sant Clement lo any mil set cens sinquanta nou dich 12 ll.» En el f. 191 : «La obras que se han fet en la Iglesia de alsar la Bobeda y demes fins avuy die 31 de Matg de 1759 han costat com consta en ma llibreta 34 ll. 19 s. Item las cavalcaduras que anaren a buscar lo retaule costaren ab gra 8 ll. 8 s. Item Lo Retaule que se plantà lo die 8 de Abril de 1759 ha costat 345 ll. dich 345 ll.» I en el f. 195: «Item Vuy die 23 de Abril de 1777 se ha pagat á Joseph Pujol escultor de Folgarolas Bisbat de Vich com consta en son recipo per la Mesa y altres adornos del retaule que se ha executat ab consentiment dels parroquians xixanta lliuras dotza sous dich 60 ll. 12 s.» D'aquí deduïm que Josep Pujol entre 1759 i 1777 era l'escultor que treballava per aquests verals.

(7) ARMENGOU, Josep. ADS. La Selva, 34, Recull de noves històriques i rectorologi (1913), p.129, referint-se a l'altar de Marçanyac, afirma : «El retaule Major que valgué 574 lliures, em sembla que'ls escultors foren els susdits Pujol de Folgaroles, els quals per aquells temps fixaren llur residència a Morunys.» I en la pàgina 51, referint-se al retaule de Sant Martí de les Serres diu: «El retaule sembla de transició del Barroc al auster estil compost i em sembla de la primera meitat del segle dinou [? Armengou s'equivoca] i construït pels escultors Pujol de Morunys.»

(8) ADS, La Selva, 17, p.391

(9) SEGRET, Manuel. Op. Cit. p.75

(10) Vegeu la poca cosa que sabem de l'obra feta fins llavors. 1759: planta el retaule de Sant Clement de La Selva, que no acabarà del tot fins a l'any 1777. 1764: Treballa a Agramunt (Josep Pujol ja té 30 anys). 1768: Francesc Pujol, l'oncle, planta el retaule de la Divina Pastora, de Puig-reig. 1769: Té l'últim fill folguerolenc, Miquel, i el localitzem per primer cop a Sant Llorenç de Morunys, al costat de Genís Solà. Serra i Vilaró li atribueix el retaule del sant Crist de Bagà. 1770 (Baronies de Pinós i Mataplana, vol III, p.28). A Folguerolenc signa la sol·licitud de derogació de l'ordre de prohibir batre a l'Era del Rector. 1772: Acaba el retaule del Roser de Puig-reig. Els seus fills Segimon, Josep i Francesc ingressen a confraria del Roser de Folguerolenc. Joan i Josep, pare i fill, de Can Tona creen un censal a favor de Josep Pujol, de 785 ll. 1773: Ara sí que s'ha instal·lat a Sant Llorenç. Hi neix el seu primer fill piteu (25.5.1773), Joan. Li és padrí Genís Solà, fadrí escultor de Folguerolenc, i és aquest l'any que contracta el famós retaule de la Mare de Déu dels Colls.

(11) VILAMALA, Joan. Op. cit. p. 110-111

(12) ADS La Selva, 10, f. 447

(13) ADS La Selva, 10, f. 446: 1794 «Descarrega del present compte. Primo: He gastat per daurar lo retaulo de dita Iglesia de Sant Martí par de or y par colradura, par mans, y materials del daurador, com consta en lo recibo, 160 ll. Item per fer lo gasto cerca dos mesos al dit daurador, 30 ll. Item per dos jornals de home y cavalcada per portar la manufactura, fusta per la bastida, y per lo treball de fer portar lo menjar a dita Iglesia, 5 ll. Suma la Descarga 200 ll.»

Joan Vilamala Terricabras

SERSISO
S. Coop. G.L.

**IL LUMINACIÓ ESPECTACULAR
ELECTRÒNICA
LASER DISC KAREOKE
DISCOTÈA MÒBIL
LLOGUER D'EQUIPS DE SO
BONORITZACIONS
CANONS D'ESCUMA**

Companyia i servei de llum i so
JOSEP PUIG REIG
322 800 70 40
475 00 00 00 00

Servei de pneumàtics

Tot en pneumàtics i manteniment del vehicle
Tarragona, 40 - Tel. 821 821 04 51 - Puig-reig